

Ohio hoi, terveisiä Columbuksesta

Muistoni edellisistä vierailuista Ohion osavaltiossa sijaitsevaan Columbuksen kaupunkiin 90-luvun alkupuolella olivat synkät. Columbus on yksi monista Keski-Lännen isohkoista kaupungeista, joissa taajamasuunnittelu on aikoinaan mennyt pahasti pieleen, niin että keskustasta on tullut toimistojen ja parkkipaikkojen kolkko autioma. Muutamista uusista asuintaloista huolimatta keskustassa oli autiota vieläkin, eritoten iltaisin ja viikonloppuna. Sukkuloidessani keskustahotellista konferenssipaikalle, sekä kiertoajelulla professori Brian McHalen kyydissä, havaitsin kuitenkin tiettyjä kehityksen merkkejä: uusia kunnostettuja kadunkulmia, joissa saattoi kävellä ja käydä syömässä.

Columbus on loistava paikka järjestää mielenkiintoisia tapahtumia koska siellä ei ole mitään erityistä nähtävää, ellei sellaiseksi lasketa kitsiä ”saksalaista kylää” tai lähiössä sijaitsevaa Frank Lloyd Wrightin oppilaiden rakentamaa idyllistä asuinalueetta, Rush Run Villagea. Viikonloppuun 25.–28.10.2007 sijoittui kolme tapahtumaa: sarjakuvakerronnan seminaari, joka kolmas vuosi järjestettävä sarjakuvafestivaali sekä monikulttuurista kerrontaa käsittelevä symposium. Akateemisten osuuksien järjestelijänä toimi Ohio Staten Universityn tutkimusyksikkö *Project Narrative*, vetäjinään amerikkalaisen kerronnan teorian merkinimet James Phelan, David Herman ja Brian McHale sekä Suomessa vähemmän tunnettu Frederick Aldama. Tapahtumapaikkana oli Ohio State Universityn 50 000 opiskelijan laaja kampusalue.

Sarjakuva ja sen tutkimus

Sarjakuva on päässyt viime vuosina melko vahvasti sisään amerikkalaiseen akatemiaan, aiheessa on aistittavissa jopa tiettyjä muoti-ilmion piirteitä. Yhtäältä syynä on populaarikulttuurin vahvistunut asema englannin laitoksilla. Toisaalta sarjakuvaromaanin ja omaelämäkerrallisen sarjakuvakerronnan vahva nousu on antanut lajille uutta uskottavuutta. Sarjakuvaromaanin (*graphic novel*) ja -omaelämäkerran kukoistusta kartoittaa esimerkiksi *Modern Fiction Studies* -aikakauskirjan ”graafisille tarinoille” omistettu tuore teemanumero (52:4, 2006). Ohio Staten yliopistolla tosin on jo varsin pitkä oma historia sarjakuva- ja pilakuvatutkimuksessa, sillä siellä pitää majaansa 1977 perustettu tutkimuskirjasto, joka pyrkii kattamaan kaiken Yhdysvalloissa julkaistun alan aineiston sanomalehtien stripeistä ja pilakuvista lehtiin, -albumeihin ja -romaaneihin.

Sarjakuvakerronnan tutkijatapaaminen oli pakattu mahdollisimman täyteen. Järjestelyvastuuta kantanut professori Jared Gardner oli selvästi yllätynyt tapahtuman herättämästä mielenkiinnosta. Lounastauon järjestäjät olivat myös ohjelmastaan unoh-taneet, mikä osaltaan loi saliin levottomuutta varsinkin sektioiden alussa.

Muutamaa jatko-opiskelijaa lukuun ottamatta sarjakuvaseminaarin esiintyjät olivat

nuorehkoa yliopistojen opetushenkilökuntaa. Ensimmäiseen sektioon oli kerätty neljä naispuhujaa. Aihevalinnoissaan tapahtuman alku esitteli eräänlaisen kulttuuristen marginaalien sarjan. Estradille marssitettiin yksi toisensa jälkeen vammaissarjakuva, musta sarjakuva, lesbosarja, 9/11-traumatarina ja latinokertomus. Painotuksilla oli luonnollisesti tekemistä viikonlopun monikulttuurisuus -tematiikan kanssa mutta samalla ei voinut välttyä hieman kömpelöstä näennäisedustavuuden vaikutelmasta. Tekijöiden etnisyys, rotu tai omakohtaisuus nostettiin tärkeimmiksi kysymyksiksi, sarjakuvakeronnan ominaislaatu pääsi esille vasta myöhemmin päivän edetessä.

Käsiteltävät aineistot olivat kuitenkin kautta linjan mielenkiintoisia, ajankohtaisia ja monipuolisia. Al Davisonin (*The Spiral Cage*) ja David B.'n (*L'Ascension du haut mal*) omaelämäkerrallisten sairaskertomusten ruumiin kuvaus sai oman ansaitun käsittelynsä, samoin Art Spiegelmanin omakohtainen selvitys 9/11-tapahtumista teoksessa *In The Shadow of No Towers*, joka tuo yhteen äärimmäisen moniaineksisia kulttuurisia artefakteja. Mustat Marvelin supersankarit kuten *Icon*, eli vuodesta 1993 asti esiintynyt ”veli toiselta planeetalta”, ovat harvoille tuttuja, ja vielä vähemmän tunnettuja ovat niissä seikkailevat naishahmot kuten Iconin apuri, yksinhuoltaja Rocket. Professori Rebecca Wanzo analysoi purevasti afrikanamerikkalaisten sankareiden kehon kuvaukseen, rotuun ja kansalaisuuden liittyviä oletuksia.

Viime vuosikymmenen systemaattisin sarjakuvakeronnan teoria on ollut Thierry Groensteenin *Système de la bande dessinée* (1999), jonka odotettu englanninnoke mainittiin useammassa päivän esitelmässä. Groensteenin teos vienee englanninkielistä sarjakuvateoriaa uudelle, akateemisesti uskottavammalle tasolle. Scott McCloud, University Press of Mississippi ja monet muut kirjoittajat ja tahot ovat tietysti julkaisseet sarjakuvateoriaa, mutta Groensteenin kaltaista kokonaisvaltaista ja teoreettisesti vahvaa teosta ei ole englanniksi ollut olemassa. Groensteen tarjoaa uusia välineitä vaikkapa sarjakuvakeronnan ajallisten ja tilallisten paradoksien tarkasteluun. Vastaavia kysymyksiä pohdittiin John Jennigsin ja Damian Duffyn esitelmässä, jonka pääesimerkkejä olivat Alan Mooren ja Grant Morrisonin kokeilut ei-lineaarisen sarjakuvakeronnan parissa. Oma esitelmäni tarkasteli kuvan fyysisen näkökulman suhdetta kielelliseen kerrontaan ja kerronnan agenttiin japanilaisen Jiro Taniguchin monitasoisessa sarjakuvaramaanisissa *Quartier lointain* (*Harukana Machi-e*).

Sarjakuvasymposiumin päätti R.C. Harveyn viihdyttävä plenum-puhe Ohion oman pojan Milton Caniffin tuotannosta. Harvey on pitkän linjan amerikkalainen sarjakuvan tutkija, kriitikko ja tekijä. Hänen esteettiseksi historiaksi nimeämänsä *The Art of the Comic Book* on, McCloudin tuotannon ohella, hyödyllisimpiä ja selkeimpiä esityksiä sarjakuvakeronnan mediaspesifeistä tekniikoista. Caniffin hauskin sankari on ilman muuta 30-luvulla seikkaillut poikahahmo Dickie Dare, jolla oli tapana ajautua ja juuttua lukemiensa historiallisten seikkailuiden fiktiiviseen maailmaan.

Alison Bechdelin *Fun Home* (2006) on monitasoisimpia englanninkielisiä sarjakuvaelämäkertoja sitten Will Eisnerin ja Art Spiegelmanin pääteosten eikä ole ihme, että se oli esillä parissakin esitelmässä. *Fun Home* ei ole vain tekijänsä nuoruusmuistelmaksi ja *coming out*-kertomus, vaan tekijän perheen tragikomedialla. David Hermanin käsittely avasi joitain reittejä Bechdelin tapaan rakentaa identiteettiä näkökulmien ajallisen jännitteen avulla, sekä sanoin että kuvin. Bechdel esiintyi sopivasti myös viikonlopun sarjakuvafestivaalissa keskustahotellissani, missä hän pohti esimerkiksi valokuvien asemaa kuviansa malleina. Sarjakuvalla on omat keinonsa luoda toden tuntua. Jostain syystä piirretty ja siksi väistämättä pelkistävä sarjakuvaruutu voi usein synnyttää todenmukaisemman vaikutelman kuin esimerkiksi perhealbumin valokuva, joita Bechdel on sisällyttänyt teokseensa piirrosten muodossa.

Muutkin festivaalin esiintyjät edustivat uuden amerikkalaisen sarjakuvataiteen kärkeä. Esimerkiksi Ted Rall on Joe Saccon veroinen dokumentaristi, jonka työt ovat murtaaneet käsitystä Afganistanin sodan oikeutuksesta. Muihin esiintyjiin lukeutuivat mm. Jessica Abel, tunnettu Meksikoon sijoittuvasta *La Perdida* -sarjakuvaromaanista, sekä myös vaatesuunnittelijana toiminut Paul Pope, jonka uusi Batman on aikaisempia versioita huomattavasti fyysisempi, lähes eläimellisen maskuliininen (*Batman: Year 100*).

Monikulttuurinen kertomus

Sarjakuvafestivaalin kanssa samanaikaisesti järjestettiin monikulttuurisen kerronnan symposiumi, johon oli kutsuttu puhumaan viitisentoista yhdysvaltalaisen etnisen ja postkolonialistisen kirjallisuudentutkimuksen parissa työskentelevää tutkijaa. Tapah-tuman formaatti toimi hyvin ainakin siinä mielessä, että puhujat kykenivät helposti viittaamaan toistensa esityksiin ja ikään kuin kehittämään jo esille otettuja ajatuksia.

Tapahtuman mukaansatempaavimpiin puhujiin lukeutui saksalaisperäinen, Harvardin yliopiston afrikanamerikkalaisen tutkimuksen professori Werner Sollors, joka käsitteli toisen maailmansodan jälkeisen Saksan miehitysjän tarinoita. Sollors loihti esitelmässään näkyväksi tutkimuslaboratorionsa sen kaikessa rikkaudessaan esitellen harvoin nähtyjä valokuvia, unohdettuja dokumentteja, lehtijuttuja, kertomuksia, romaaneita ja niihin liittämiensä lähtöoletuksia.

Hallitsevin kertomus sodan jälkeisen Saksan kuvauksessa on ollut menestystarina, saksalaisen talouden nousun että amerikkalaisen armeijan voiton tarina. Nämä kertomukset ovat kuitenkin muokattu ja vakiinnutettu jälkikäteen. Sollors painotti sen sijaan ajankohdan moniäänisyyttä, mihin kuuluivat esimerkiksi tarinat kovasta ajasta ja uudelleen heräämisestä, natsismin kitkemisestä (*denazification*), tarinat amerikkalaisten muuttumisesta vihollisista vapauttajiksi ja ystäviksi, *film noir* -tarinat raunioista ja niiden kätkemästä toivosta tai tarinat seksuaalisesta kohtaamisesta saksalaisten naisten ja amerikkalaisten välillä. Sollors pohti myös sodanjälkeisen saksalaisen modernin

kirjallisen kokeilun yhteyttä aikansa kerrontalinjoihin. Kirjalliset kokeilut heti sodan jälkeen osoittivat ikään kuin suoraan, ettei kyseinen kirjoittaja voinut olla natsi. Sollors suuntasi kriittisen katseensa myös afrikanamerikkalaisten sotilaiden esittämiseen sodan jälkeisessä Saksassa. Proosan kuvaamat asenteet vaihtelivat suorasta rasismista, jota kuvattiin varsinkin omien joukkojen keskuudessa, romantisoivaan ihailuun.

Useissa symposiumin esitelmissä pohdittiin kerronnallisten keinojen ja etnisen tematiikan, tai tekijän etnisen taustan, suhteen haastavaa kysymystä. Temple Universityn professori Sue-Im Lee piti vahvan esitelmän Chuang Huan aikoinaan lähes unohtetusta romaanista *Crossings* (1969), jota nykyään monet tutkijat pitävät aasianamerikkalaisen modernismin merkkiteoksena. Teoksen kuvaama identiteetin vastustuksen politiikka toimii kaikupohjana kerronnallisille kokeiluille (tai toisinpäin), joihin kuuluvat niin ajalliset epäjatkomot kuin yllättävät vaihdokset useiden fokalisoiden välillä. *Crossings* on haastava esimerkki kirjallisuuden etnisen luokittelun ongelmallisuudesta: teos on nimetty niin modernismin kuin kiinanamerikkalaisen kirjallisuuden edustajaksi, mutta harvoin molempiin kuuluvaksi.

Ohio Staten englannin professori Adélékè Adéékó piti myös mainion esityksen 1700-luvun afrikanamerikkalaisen runoilijan Phillis Wheatleyn tekstien ”dramaattisen puhujan” asemasta ja aktivismista. Adéékó toi elävästi esille Wheatleyn runojen monilajisuuden, joka yhdistää usein panegyriikkaa ja elegista muotoa, toisinaan rukousta ja tunnustusta sekä myös afrikkalaisperäistä loitsua. Orjana syntyneen Wheatleyn tuotanto sijoittuu aivan afrikanamerikkalaisen kirjallisuushistorian alkuun. Koska hänen elämäkerrastaan tiedetään hyvin vähän, ovat hänen tekstinsä erinomaisia lähtökohtia etnisyyttä ja rodullisuutta koskevalle spekulatiolle tai yhtä hyvin Adéékón edustamalle, puheaktiteoriaa kriittisesti soveltavalle pohdinnalle. Tutuista Suomen kävijöistä symposiumissa kuultiin myös James Phelanin terävä analyysi Toni Morrisonin *Minun kansani, minun rakkaani* –romaanin ”eksyttävän” alun suhteesta monikulttuuriseen tematiikkaan sekä Suzanne Keenin esitys kertomakirjallisuuden lukijoiden ja tekijöiden strategisen empatian vaihtelevista muodoista.

Muutamaa puuduttavaa ja paatoksellista esiintyjää lukuun ottamatta monikulttuuriselle kertomukselle omistettu työseminaari tarjosi monipuolisen kuvan siitä, miten kerronnan keinoja ja etnisyyttä voidaan tarkastella vuorovaikutuksessa tämän hetken yhdysvaltalaisessa kirjallisuudentutkimuksessa. Amerikan kirjallisuus on muuttunut Amerikan kirjallisuudeksi tai Amerikkojen kirjallisuudeksi, eikä siltä tieltä näy olevan paluuta.

Kai Mikkonen

Project Narrative (<http://projectnarrative.osu.edu/default.cfm>)

Cartoon Research Library (<http://cartoons.osu.edu/FCA2007/site/>)